

Ks. WIESŁAW PRZYGODA

PRACA CHARYTATYWNA W KRĘGU RODZINY
W ŚWIETLE NAUCZANIA
KOŚCIOŁA WSPÓŁCZESNEGO

Rodzina jest wartością i dobrem człowieka wynikającym z prawa naturalnego. Jednak głębię Bożych planów względem rodziny można rozpoznać dopiero w świetle Bożego Objawienia. Chrystus ustanawiając sakrament małżeństwa, zapoczątkował misję rodziny chrześcijańskiej, która już w starożytności zyskała wzniosłe określenie: *ecclesia domestica* (zob. KK 11; FC 49). Wysoka ranga i zaszczytne miejsce, jakie Bóg przewidział dla rodziny w swoich planach zbawczych, sprawiają, że Kościół ma obowiązek troszczyć się o rodziny chrześcijańskie, bronić je przed wszelkimi zagrożeniami oraz wspierać w sytuacjach niewydolności, patologii lub braku warunków do realizacji podstawowych funkcji¹.

¹ Przejawem szczególnej troski Kościoła o rodzinę był Synod Biskupów w 1980 roku i Rok Rodziny obchodzony w 1994 roku. Co trzy lata odbywają się światowe kongresy rodzin. XVIII Światowy Kongres Rodzin odbył się w 1994 roku w Warszawie. Papieska Rada do spraw Rodziny organizuje Światowe Spotkania Rodzin z Janem Pawłem II połączone z międzynarodowymi kongresami

Jedną z form wspierania rodzin jest pomoc charytatywna Kościoła, który przez parafie, stowarzyszenia rodzin, organizacje charytatywne, a także przez wyspecjalizowane placówki socjalno-opiekuńcze stara się pomagać rodzinom znajdującym się w trudnych sytuacjach. W świetle nauczania Kościoła współczesnego rodziny niewydolne z różnorodnych powodów należą do głównych adresatów pomocy charytatywnej. W kręgu życia rodzinnego ze szczególną troską należy wspierać dzieci i młodzież. Swoją miłość ofiaruje Kościół również ludziom chorym, niepełnosprawnym i starym, którzy w Polsce często pozostają jeszcze w domach rodzinnych.

1. Wartość i miejsce rodziny w życiu Kościoła.

Według dokumentu II Polskiego Synodu Plenarnego rodzina została stworzona przez Boga jako wspólnota osób zjednoczona więzami miłości². Powołaniem rodziny jest stałe dążenie do tego, aby budować wspólnotę życia i miłości, której najpełniejszym wzorem jest komunia Osób Trójcy Świętej. Istotą a zarazem najważniejszym zadaniem wspólnoty małżeńsko-rodzinnej jest rozwijanie miłości, która jest zasadą życia i wspólnoty. Misją rodziny jest strzeżenie, objawianie i przekazywanie miłości, „będącej żywym odbiciem i rzeczywistym udzielaniem się miłości Bożej ludzkości oraz miłości Chrystusa Pana Kościołowi” (FC 17).

teologiczno-duszpasterskimi (Rzym 1994, Rio de Janeiro 1997, Rzym 2000). Temat rodziny należy do stałych tematów nauczania papieskiego (*Mulieris dignitatem* 1988, *List do rodzin* 1994, *List do dzieci w Roku Rodziny* 1994, *List do kobiet* 1995, *Evangelium vitae* 1995, cykl katechez środowych o rodzinie z lat 1979-1996). W ramach Konferencji Episkopatu Polski działa Rada do spraw Rodziny, której celem jest troska o rodzinę i prawa rodziny, pro-

W świetle nauczania Kościoła współczesnego bez miłości nie do pomyślenia jest wspólnota międzyosobowa. Rodzinna wspólnota osób jest rzeczywistością dynamiczną, dlatego nie jest dana ludziom na stałe. W odniesieniu do wspólnoty małżeńsko-rodzinnej nigdy nie można powiedzieć, że ona już jest, lecz że raczej staje się każdego dnia. Wspólnota ta buduje się stale na tym samym fundamencie i w oparciu o tę samą zasadę. Jak bez miłości rodzina nie może być wspólnotą, tak też bez miłości nie może ona wzrastać i doskonalić się jako wspólnota osób (FC 18). Szczególnie uwidacznia się to w procesie wychowawczym „umacniania i rozwijania człowieczeństwa dzieci przez budzenie zaufania, przykład życia i kształtowanie wzorców osobowych”³.

Do budowania wspólnoty w rodzinie powołani są wszyscy jej członkowie, a więc rodzice i dzieci, bracia i siostry oraz inni domownicy i krewni (FC 21). Każdy korzystając z posiadanych uzdolnień i charyzmatów, ma przyczyniać się przez miłość, braterstwo i służbę wzajemną do umacniania więzi naturalnych i nadprzyrodzonych. Według dokumentów Kościoła rodzina chrześcijańska powinna być miejscem humanizacji osoby i społeczeństwa (ChL 40) oraz szkołą bogatszego człowieczeństwa (KDK 52). Wykonanie tej misji dokonuje się przez „miłość wobec dzieci, wobec chorych i starszych; poprzez wzajemną codzienną służbę wszystkim; poprzez dzielenie się dobrami, radościami i cierpieniami” (FC 21).

Człowiek jest istotą rodzinną, dlatego pierwszym i najlepszym miejscem jego życia i rozwoju jest rodzina. Rodzina jako „wspólnota życia i miłości” (KDK 48) jest w stanie zaspokoić potrzebę przyjaźni, rozwoju uczuć wyższych, bezpieczeństwa, posiadania dzieci oraz inicjacji w życie religijne i eklesjalne. Często rodzina sama jest za słaba, aby sprostać licznym zadaniom, które wypływają z jej natury. Dlatego Kościół stara się wspierać,

mocja godności rodziny, kobiety i dzieci oraz obrona życia poczę-

chronić i pomagać rodzinom w wypełnianiu chrześcijańskiego posłannictwa (KDK 51). Troską Kościoła jest przede wszystkim ukazanie sensu życia małżeńskiego i rodzinnego oraz misji rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym. Kościół uznaje rodzinę za swoją podstawową drogę, której nikomu nie narzuca, ale ludziom współczesnym ukazuje jej wartość w świetle Bożego Objawienia (FC 86).

Kościół z biegiem czasu coraz lepiej rozpoznaje zamysł Boży względem rodziny i dostrzega wielką jej wartość w życiu poszczególnych ludzi oraz całych społeczeństw. W przekonaniu Jana Pawła II spośród wielu dróg, po których pielgrzymuje człowiek „rodzina jest drogą pierwszą i z wielu względów najważniejszą” (LdR 2). Człowiek zwykle w rodzinie przychodzi na świat i w rodzinie staje się człowiekiem. Jeśli natomiast z jakiegoś powodu jest pozbawiony rodziny na progu swego życia, przeżywa ten fakt boleśnie i na różne sposoby wyraża tęsknotę za tą podstawową wspólnotą życia i miłości.

Kościół zdaje sobie sprawę, że człowiek, który z rodziny wychodzi, w nowej rodzinie realizuje swoje życiowe powołanie. Czasem zdarza się, że swoje powołanie realizuje w rodzinie kapłańskiej lub zakonnej, ale rodzina zawsze pozostaje egzystencjalnym punktem odniesienia jego życia i posługiwania. Nawet jeśli ktoś odkryje powołanie do życia samotnego lub pustelniczego, rodzina ludzka pozostaje horyzontem dostarczającym sensu jego wyrzeczenia.

Kościół współczesny rozumie swoje posłannictwo jako budowanie wspólnoty między Osobami Bożymi i ludźmi. Budowanie wspólnoty bosko-ludzkiej rozpoczyna się w rodzinie, ponieważ ona stanowi podstawę zaangażowania w umacnianie szerszych więzi społecznych. Rodzina jest bowiem kolebką życia i miłości, a zarazem podstawową komórką społeczeństwa (ChL 40). Ukształtowana w duchu chrześcijańskim rodzina nie zamyka się w sobie, ale otwiera się na inne rodziny i na społeczeństwo (FC 42). Dlatego od miłości i troski o pogłębianie więzi rodzinnych zależy również powodzenie misji budowania więzi w społeczności

lokalnej oraz ogólnonarodowej. Nie da się zbudować postulowanej od pontyfikatu Pawła VI cywilizacji miłości ani w narodzie, ani w społeczności międzynarodowej bez umacniania miłości w rodzinie, gdyż rodzina jest sercem cywilizacji miłości (LdR 13).

Kościół ceni wartość rodziny i broni jej przed wielorakimi zagrożeniami, jakie niesie ze sobą współczesna cywilizacja. Kościół niepokoi marginalizacja społeczna i kulturowa, uderzająca w ludzi starych, chorych, upośledzonych, narkomanów, itd. (FC 41). Zdaniem Jana Pawła II wyzwaniem dla duszpasterstwa staje się dzisiaj ludzki egoizm, mentalność hedonistyczna, nędza i ubóstwo materialne, które niweczą prawidłowy rozwój życia rodzinnego⁴. Kampanie antyprokreacyjne oraz wrogie chrześcijańskiej wizji rodziny ideologie usiłują pozbawić rodzinę podstawowych funkcji, a mianowicie prokreacji i prawa rodziców do wychowania potomstwa (ChL 40). W tym kontekście służba Kościoła względem rodziny wyraża się między innymi w ostrzeganiu, zwłaszcza młodych ludzi, przed wspomnianymi niebezpieczeństwami oraz zachęcie do odważnego i odpowiedzialnego podejmowania funkcji prokreacyjnej i wychowawczej przez chrześcijańskich małżonków.

Rodzina jako naturalna wspólnota życia i miłości jest społecznością suwerenną, chociaż powiązaną licznymi więzami z narodem i państwem. Rodzina jest związana z narodem więzią organiczną przez wspólnie rozwijaną kulturę, a szczególnie język. Więź z państwem ma inny charakter, gdyż państwo wyraża się przez porządek społeczny, ustrój, biurokrację. Niemniej państwo, pojmowane jako wspólnota polityczna ukierunkowana na dobro wspólne obywateli (KDK 74), staje się niezbędnym partnerem i pomocnikiem rodziny w wypełnianiu jej istotnych funkcji. Ponieważ naród, a zwłaszcza państwo, są z reguły silniejsze od

tego. Przejawem troski Kościoła o rodziny jest ustanowienie przez Konferencje Episkopatu Polski krajowego duszpasterza rodzin,

rodziny, Kościół stara się być stróżem koniecznej dla pomyślnego rozwoju rodziny suwerenności, dlatego upomina się o przestrzeganie praw człowieka i rodziny. Prawa rodziny nie są bowiem „sumą praw osoby” (LdR 17)⁵.

Kościół stoi na stanowisku, że relacja państwa do rodziny powinna opierać się na zasadzie pomocniczości⁶. Interwencja państwa w dziedzinie wykształcenia i wychowania jest konieczna, ale powinna zaczynać się dopiero tam, gdzie rodzina sama sobie nie wystarcza (LdR 17). Obowiązkiem państwa jest ochrona życia i zdrowia obywateli, przewyciężanie bolesnego problemu bezrobocia oraz dowartościowanie ciężkiej pracy kobiet wewnątrz rodziny (LE 19). Kościół nie tylko broni praw i suwerenności rodziny, przypominając, że jest ona społecznością podstawową i nieodzowną do pomyślnego rozwoju każdego narodu i państwa, lecz także stara się, m.in. poprzez pomoc charytatywną, wspierać państwo w realizacji jego zobowiązań względem rodziny. Przejawem tego są wielorakie inicjatywy pomocy egzystencjalnej, kształceniowej i wychowawczej wobec dzieci z rodzin ubogich. Również w dziedzinie ochrony życia i zdrowia członków biednych rodzin nie brakuje inicjatyw charytatywnych Kościoła. Należą do nich między innymi domy opieki społecznej, stacje opieki Caritas, ośrodki rehabilitacyjno-terapeutyczne, hospicja.

Według nauczania Kościoła rodzina jest szkołą życia społecznego (FC 43). W rodzinie „różne pokolenia spotykają się i pomagają sobie wzajemnie w osiągnięciu pełniejszej mądrości życiowej oraz w godzeniu praw poszczególnych osób z wymaganiami życia społecznego” (KDK 52). Dlatego Kościół zdaje sobie sprawę, że od kondycji rodzin zależy stan tkanki życia społecznego, a zarazem życia eklezjalnego. Zaangażowanie obywatelskie chrześcijan z reguły sprzyja podejmowaniu przezeń

a w każdej diecezji diecezjalnego i dekanalnych duszpasterzy rodzin. Duszpasterstwo rodzin w Polsce posiada dzisiaj szeroko

zadań apostołskich w świecie. Od stanu rodzin chrześcijańskich zależy powodzenie misji Kościoła w świecie. Dlatego pomoc duszpasterską i charytatywną rodzinie Kościół współczesny stawia jako zadanie priorytetowe⁷.

Również biskupi polscy podkreślają, że rodzina jest szkołą cnót obywatelskich oraz miejscem, w którym człowiek uczy się „traktowania z szacunkiem i miłością drugiego człowieka”⁸. Dlatego wszystkie autorytety powinny chronić rodzinę i zabezpieczać jej podstawowe prawa. W kontekście wysokiego bezrobocia w Polsce, fundamentalne prawa rodziny są często zagrożone z powodu skrajnego ubóstwa. Wielu młodych małżonków dobrze przygotowanych i otwartych na podjęcie misji rodzicielskiej odkłada decyzję o przyjęciu nowego życia w sposób wymuszony biedą. To wyjątkowo bolesne ograniczenie praw osoby i rodziny staje się groźnym zjawiskiem godzącym w przyszłość narodu⁹. W liście pasterskim na Niedzielę Świętej Rodziny 2001 r. biskupi polscy nauczają, że rodzina została ustanowiona przez Boga i fakt ten stanowi o sile rodziny. Równocześnie rodzina otrzymała od Stwórcy zadanie dawania świadectwa Bożej miłości oraz przekazywania życia z miłości¹⁰. Biskupi przypominają, że państwo i naród muszą zagwarantować warunki umożliwiające rodzinom wypełnienie swojego posłannictwa, gdyż rodzina jest mocą i bastionem dla narodu.

2. Troska Kościoła o rodziny w trudnych sytuacjach.

Poczuwając się do obowiązku wspierania wszystkich rodzin chrześcijańskich w wypełnianiu ich zadań, Kościół dostrzega

rozbudowane struktury centralne, diecezjalne i parafialne oraz sieć poradni życia rodzinnego. Zob. B. MIERZWIŃSKI, J. WILK, R. BIELEŃ. *Duszpasterstwo rodzin*. W: *Teologia pastoralna*. Red R. KAMIŃSKI. T. 2. Lublin 2002 s. 427-430.

2 II POLSKI SYNOD PLENARNY. *Powołanie do życia w małżeństwie*

ro-dziny, które wymagają szczególnej opieki i pomocy. Synod Bis-kupów z 1980 r. zwrócił uwagę na rodziny emigrantów, prze-żywające długie chwile rozłąki z powodu pracy zawodowej lub innej okoliczności życiowej, rodziny niepełne, niepełnosprawnych, marginalizowane społecznie lub kulturowo, rodziny z dziećmi upośledzonymi, dotknięte narkomanią lub alkoholizmem, a także rodziny prześladowane z powodów politycznych lub podzielone ideologicznie (FC 77). Chrześcijanie mają obowiązek wspomagać te rodziny, udzielając im pomocy materialnej i duchowej, aby mogły wyjść z tragicznych sytuacji i dobrze wykonać trudne zadanie wychowania swoich dzieci. Pomoc ta powinna być proporcjonalna do niewystarczalności rodziny (FC 40). Pasterska troska Kościoła powinna progresywnie podążać za rodziną, towarzysząc jej na różnych etapach jej formacji i rozwoju¹¹.

W czasie Narodowej Pielgrzymki w roku 2000 Jan Paweł II zwrócił się do Polaków odpowiedzialnych za kształt życia społecz-nego, a zwłaszcza opierających swój program działalności na wartościach chrześcijańskich, aby wprowadzając słuszne reformy gospodarcze, starali się o dobro i pożytek wszystkich, zwłaszcza najbiedniejszych. Jednak troska o pokrzywdzonych przez los spoczywa na całym narodzie, w tym również na wspólnotach kościelnych. Dlatego papież zachęcił do stałego powracania do opcji preferencyjnej na rzecz ubogich i potrzebujących oraz ochotnego podejmowania dzieł miłosierdzia wobec braci¹².

Biskupi polscy w swoim nauczaniu systematycznie podejmują zagadnienie bezrobocia. W liście pasterskim ogłoszonym z okazji zakończenia Roku Jubileuszowego napisali: „Doznane miłosier-dzie przynagła nas do podejmowania konkretnego działania na rzecz ubogich i potrzebujących, a szczególnie bezrobotnych”¹³.

i rodzinie. Nr 3-9. Warszawa 2001 s. 30-32.

3 *Tamże*. Nr 13 s. 34.

⁴ JAN PAWEŁ II. *Orędzie na Wielki Post 1994*. „L'Osservatore Romano” 15:1994 nr 3 s. 36-37.

5 Przejawem troski Kościoła o rodzinę jest ogłoszona przez Sto-

Ponieważ bezrobocie w Polsce wciąż rośnie i przybiera zatrważające rozmiary, biskupi polscy stale powracają do tego tematu, szukając sposobów przezwyciężenia tego zjawiska, tak bardzo niekorzystnego dla rozwoju życia rodzinnego¹⁴. W aktualnych uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych w Polsce, bezrobocie jawi się jako największy problem, od rozwiązania którego zależeć będzie przyszłość rodzin i całych pokoleń. Nie czekając na powodzenie reform systemowych, Kościoły lokalne i wspólnoty parafialne powinny szukać praktycznych sposobów wspomoczenia rodzin bezrobotnych.

Według Jana Pawła II do najgroźniejszych zjawisk społecznych, niszczących zdrowie i kondycję moralną całych rodzin należy zaliczyć w Polsce alkoholizm i narkomanię¹⁵. Są one główną przyczyną pauperyzacji i marginalizacji społecznej rodzin, a także wielkiej demoralizacji dzieci. Zjawiska te stanowią wyzwanie dla duszpasterstwa parafialnego i specjalistycznego, a także dla apostołatu katolików świeckich. Profilaktyka, dobry przykład życia rodzinnego, promowanie zdrowej kultury życia, przeżywanie uroczystości rodzinnych i zabaw towarzyskich w trzeźwości wydają się decydować o przezwyciężeniu tych plag narodowych od lat niszczących podstawy życia rodzinnego w Polsce. II Polski Synod Plenarny zachęca katolików świeckich

licę Apostolską w 1983 roku *Karta Praw Rodziny*.

6 II POLSKI SYNOD PLENARNY. *Powołanie*. Nr 16 s. 36.

7 II POLSKI SYNOD PLENARNY. *Potrzeby i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III tysiąclecia chrześcijaństwa*. Nr 51. Warszawa 2001 s. 24.

8 KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI. *List biskupów polskich na Niedzielę Świętej Rodziny* (26. 11. 1998). „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 2:1999 nr 3 s. 49.

9 *Tamże*. s. 50.

10 KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI. *List Episkopatu Polski na*

do tworzenia grup trzeźwościowych i abstynenckich oraz do upowszechniania obyczajowości przeciwstawiającej się wszystkiemu, co zagraża rodzinie¹⁶.

Ubóstwo i inne trudne sytuacje domagają się nie tylko specjalnej troski duszpasterskiej o rodziny, ale również pomocy charytatywnej Kościoła. II Polski Synod Plenarny podkreśla, że zakres ludzkiej biedy wciąż się poszerza, a obok nędzy materialnej, występuje ubóstwo odnoszące się do wartości duchowych, intelektualnych i moralnych¹⁷. Kościół jest zdecydowany bronić ludzi ubogich i marginalizowanych społecznie oraz ich rodziny przed całkowitą degradacją i zepchnięciem w nędzę. Dlatego stara się okazywać miłość czynną w sposób delikatny, nie uwłaczający godności człowieka ubogiego, zgodnie z „opcją preferencyjną dla wszystkich dawnych i nowych form ubóstwa tragicznie obecnych w świecie”¹⁸. Biskupi polscy upominają się o to, co należy się rodzinom ze strony państwa na zasadzie sprawiedliwości, ale doceniają również wysiłek organizacji charytatywnych i osób prywatnych, które w imię miłości Boga i bliźniego śpieszą z pomocą ludziom biednym i potrzebującym¹⁹. Priorytetem posługi charytatywnej Kościoła w Polsce są aktualnie rodziny wielodzietne, matki samotnie wychowujące potomstwo oraz naturalne i społeczne sieroty²⁰.

Według adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio* szczególnej opieki Kościoła wymagają ludzie pozbawieni szczęścia rodzinnego. Niektórzy z osobistego wyboru i sobie znanych motywów nie założyli rodziny i pozostali samotni w świecie. Szczególnie godny szacunku jest wybór samotności z motywu altruistycznej służby bliźnim. Niemniej, w różnych miejscach świata są

Niedziela Świętej Rodziny (30. 11. 2001). „L'Osservatore Romano” 23:2002 nr 2 s. 56.

¹¹ JAN PAWEŁ II. *Orędzie na Wielki Post 1994*. s. 36-37.

12 JAN PAWEŁ II. *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. na Placu św. Piotra dla uczestników Narodowej Pielgrzymki* (06. 07. 2000).

także osoby, które nie mają rodziny z powodu skrajnego ubóstwa, wieloletnich wojen i konfliktów społecznych, itp. Obowiązkiem władz państwowych jest usuwanie przyczyn, które uniemożliwiają zakładanie i rozwój rodzin. Na ten niewątpliwy przejaw biedy nie może pozostawać obojętny także Kościół. Jan Paweł II apeluje, żeby tym, którzy nie mają rodziny naturalnej, „jeszcze szerzej otworzyć drzwi wielkiej rodziny, którą jest Kościół, konkretyzujący się następnie w rodzinie diecezjalnej, parafialnej, w podstawowych wspólnotach kościelnych i w ruchach apostołskich” (FC 85).

3. Formy posługi charytatywnej względem dzieci.

W Starym Testamencie dziecko było znakiem błogosławieństwa Bożego²¹. Bezpłodność była natomiast postrzegana jako największe nieszczęście kobiety (zob. 1 Sm 1, 2-20). Jeremiasza Bóg wybrał na proroka już w łonie matki (Jr 1, 5). W dzieciństwie Bóg powołał Samuela do szczególnej misji w narodzie wybranym i był obecny w czasie jego dorastania (1 Sm 3, 1-21). Dzieci były uczestnikami kultu, modlitw i postu razem z rodzicami (Jdt 4, 10-12). Prorok Joel zwołując całe zgromadzenie Izraela i wzywając je do pokuty, nie pominął „dzieci i ssących piersi” (Jl 2, 16). Prawo przymierza wzywało do troski o dzieci, zwłaszcza sieroty (Wj 22, 21-23). Los nie szczędził jednak dzieciom w tamtych czasach tragicznych doświadczeń. Padały one ofiarą wojen i epidemii, często były sprzedawane w niewolę.

Szczególną miłością i troską otaczał dzieci Jezus, który „biorąc je w objęcia, kładł na nie ręce i błogosławił je” (Mk 10, 16). Skorygował postawę Apostołów, którzy zabraniali przynosić do Niego dzieci (Mk 10, 14). Ewangelia Chrystusowa przeniknięta jest dziecięcą prostotą. Postawę dziecka wskazał w swoim prze-

„Akta Konferencji Episkopatu Polski” 3: 2000 nr 5 s. 11.

13 KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI. *List Episkopatu Pol-*

powiadaniu Jezus jako wzór dla ludzi dorosłych. Spierającym się o pierwszeństwo Apostołom Jezus postawił dziecko, mówiąc: „jeśli się nie odmienicie i nie staniecie jak dzieci, nie wejdziecie do królestwa niebieskiego” (Mt 18, 3). Dlatego Jan Paweł II naucza, że dzieci są symbolem i obrazem spełnienia tych wymagań moralnych i duchowych, które są „warunkiem wejścia do królestwa Bożego i życia w całkowitym zawierzeniu się Bogu” (ChL 47). Ludzie dorośli mogą od dzieci uczyć się pokory, prostoty, szczerości, ofiarności i czystości serca. Dziecko jest dla dorosłych źródłem nadziei, gdyż przypomina stale o zamierzonej przez Stwórcę dla wszystkich ludzi niewinności, którą po grzechu pierwotnym trzeba odzyskiwać w trudzie, wysiłku woli, umysłu i serca. Rodzicom, a w pewnym sensie całemu społeczeństwu, dziecko pozwala myśleć z nadzieją o przyszłości. W dzieciach swoją przyszłość widzi zarówno naród, jak i Kościół²².

Jezus żywił do dzieci głęboki szacunek i domagał się go od innych (Mt 18, 10). Skalę oceny postaw dorosłych względem dzieci Jezus osadził pomiędzy dwoma skrajnymi czynami: „kto by przyjął jedno takie dziecko w imię moje, Mnie przyjmuje” (Mt 18, 5); „Lecz kto by się stał powodem do grzechu dla jednego z tych małych, którzy wierzą we Mnie, temu byłoby lepiej kamień młyński zawiesić u szyi i utopić go w głębi morza” (Mt 18, 6). Słowa i postawa Jezusa wobec dzieci są drogowskazem dla Kościoła, a zwłaszcza dla rodziców. Kościół na wzór swego Założyciela powinien przyjmować dzieci. Dokonuje się to w sferze duchowej poprzez chrzest, a w sferze egzystencjalnej poprzez zapewnienie dziecku optymalnych warunków życia i rozwoju.

Na początku XXI wieku wiele dzieci w różnych częściach świata cierpi i podlega wielorakim zagrożeniom. Dzieci „cierpią głód i nędzę, umierają z powodu chorób i niedożywienia, padają ofiarą wojen, bywają porzucane przez rodziców, skazywane na bezdomność, pozbawione ciepła własnej rodziny, ulegają rozma-

ski z okazji zakończenia Wielkiego Jubileuszu (30. 11. 2000). „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 3: 2000 nr 5

itym formom gwałtu i przemocy ze strony dorosłych²³. Zarówno rozbijająca niewinność, jak i niesprawiedliwe cierpienia zadawane dzieciom są jednak źródłem duchowego ubogacenia dla nich i dla całego Kościoła (ChL 47). Jednak cierpienia dzieci powinny także stać się przynajmniej dla chrześcijan źródłem wyrzutów sumienia i zobowiązaniem do zaangażowania na rzecz poprawy ich losu.

Według nauczania Jana Pawła II dziecko jest radością rodziców, Kościoła i całego społeczeństwa²⁴. Fakt ten zobowiązuje do wielkodusznego wychodzenia naprzeciw potrzebom dzieci bliskich nie z powodu więzi ciała i krwi, lecz z powodu przynależności do jednej rodziny dzieci Bożych. Przykazanie miłości bliźniego wzywa wszystkich chrześcijan do pomocy dzieciom pozbawionym podstawowych środków do życia, dostępu do edukacji, atmosfery zaufania i miłości. Rodziny chrześcijańskie mogą skonkretyzować służbę wobec dzieci osieroconych lub opuszczonych przez naturalnych rodziców w formie adopcji, która jest w stanie przywrócić dzieciom ciepło uczuć rodzinnych, atmosferę pogody i ufności, doświadczenie braterstwa, wspólnoty i miłości (FC 41). W sytuacji, gdy jedynym powodem porzucenia dziecka jest głębokie ubóstwo jego rodziny, wskazana jest tzw. „adopcja na odległość” (EV 93). Polega ona na pomocy ekonomicznej ubogiej rodzinie, aby stała się ona zdolna utrzymać i wychować swoje dzieci bez konieczności wyrwania ich z naturalnego środowiska.

Kościół od początku uważał dziecko za podmiot niezwykłych praw i w ramach swojej misji starał się nieść dzieciom pomoc materialną, afektywną, oświatową i duchową. W przeszłości podmiotem opieki nad dziećmi były obok rodzin zakony męskie i żeńskie, bractwa, a w epoce nowożytnej instytucje, organizacje i

s. 17.

14 KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI. *Słowo Biskupów Polskich na*

stowarzyszenia opiekuńcze. W zakresie Kościoła powszechnego działa założone w 1844 roku Papieskie Dzieło Świętego Dziecięctwa. Godnym poparcią przejawem solidarności rodzin chrześcijańskich są także współczesne zrzeszenia mające na celu ochronę życia, praw rodzicielskich oraz pomoc wzajemną rodzin i opiekę nad dziećmi. Jan Paweł II zachęca stowarzyszenia, ruchy, instytucje gromadzące wiernych świeckich oraz organizacje wolontariatu do podejmowania różnych form opieki nad dziećmi²⁵.

Przejawem zaangażowania się Kościoła w ochronę praw dziecka jest troska o poczęte życie i nie narodzone dzieci. Bóg powierzył życie człowieka w ręce rodziców, by je strzegli i kierowali nim z miłością (EV 76). Dlatego Kościół zachęca i wychowuje rodziców chrześcijańskich do ofiarnego przyjmowania daru nowego człowieka oraz dawania mu siebie na wzór i miarę samego Chrystusa. Wszyscy chrześcijanie są wezwani do niesienia pomocy bliźniemu, ochrony jego życia i zdrowia, zwłaszcza wtedy gdy jest ono słabe i zagrożone (EV 77). Posługa charytatywna Kościoła polega na promocji życia oraz wspieraniu ubogich rodziców spodziewających się dziecka. Szczególnym przejawem troski Kościoła o poczęte i nie narodzone dzieci są domy samotnej matki, świadczące wieloraką pomoc matkom w okresie oczekiwania na narodziny dziecka oraz w pierwszych miesiącach po narodzinach.

4. Młodzież adresatem pomocy charytatywnej Kościoła.

Sobór Watykański II nazwał młodzież nadzieją Kościoła (DWCH 2). W młodzieży Kościół upatruje „swoją dalszą drogę ku przyszłości” (ChL 46). Obejmująca znaczną część populacji świata młodzież stanowi wyjątkową siłę, ale także wielkie wyzwanie dla Kościoła. Dlatego Kościół na wzór swego Założyciela i

temat niektórych problemów społecznych (30. 11. 2000). „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 3: 2000 nr 5 s. 25-26; TENŻE.

Mistrza powinien być żywo zainteresowany problemami młodych ludzi, wysłuchiwać ich z wrażliwością i stałe okazywać im wielką miłość (zob. Mk 10, 21).

Według nauczania Kościoła współczesnego młodość jest czasem szczególnego odkrywania siebie i snucia planów życiowych (ChL 46). Zwykle całe dorosłe życie człowieka w znacznym stopniu zależy od fundamentów światopoglądowych, osobowościowych i duchowych położonych w okresie młodości. Młodość jest czasem dojrzewania, rozwoju intelektualnego i wzrastania duchowego (zob. Łk 2, 52). Ludzie młodzi mają do wykonania ogromną pracę nad sobą, podobną do zmagania się sportowców na stadionie (zob. 1 Kor 9, 24-27). W okresie wzrastania potrzebny jest każdemu człowiekowi wysiłek, w którym „nie tylko hartuje się ciało, ale cały człowiek doznaje radości panowania nad sobą oraz pokonywania przeszkód i oporów”²⁶. Dlatego Kościół nie może pozostawić swoich wiernych w okresie młodości bez adekwatnej do ich sytuacji troski duszpasterskiej.

Synod Biskupów z 1987 roku podkreślił wrażliwość współczesnej młodzieży, czulej na takie wartości, jak sprawiedliwość, pokój, braterstwo, przyjaźń i solidarność. Ojcowie synodalni zwrócili uwagę, że młodzi ludzie są także „pełni niepokoju, rozczarowań, trosk i lęków panujących w świecie, a prócz tego narażeni na pokusy typowe dla ich wieku” (ChL 46). Według Jana Pawła II współczesna epoka ujawniła wiele nowych zagrożeń czyhających na ludzi młodych. Do najgroźniejszych należy plaga alkoholizmu, narkomanii oraz panseksualizmu. Niebezpieczne dla młodych ludzi są przelotne związki nie prowadzące do małżeństwa i założenia rodziny. Groźne są wszelkie rodzaje przemocy i gwałtu oraz obojętność i cynizm²⁷. Nie pomagają w dojrzewaniu młodzieży źle pojęta wolność, przejawiająca się w unikaniu

Komunikat na temat bezrobocia (15. 03. 2001). „L’Osservatore Romano” 22:2001 nr 5 s. 58-59; TENŻE. *List społeczny na temat*

jakiegokolwiek wysiłku oraz dążeniu do natychmiastowego zaspokojenia wszelkich pragnień. Handel rozrywką i podatność ludzi młodych na wpływ reklamy sprzyja wyrobieniu postawy bierności, egoizmu i izolacji²⁸. W takiej sytuacji potrzebne jest dzisiaj harmonijne współdziałanie rodziny, Kościoła, szkoły, samorządów i państwa, aby oddalić od młodzieży te zagrożenia, jakie niesie ze sobą współczesna cywilizacja konsumpcyjna²⁹.

Episkopat Polski odniósł się krytycznie do powracającej co pewien czas propozycji środowisk liberalnych w Polsce, by wychowanie do życia w rodzinie, zastąpić lekcją wychowania seksualnego. W propozycji tej kryje się chęć odebrania rodzicom podstawowego prawa do wychowania swoich dzieci do miłości małżeńskiej i rodzinnej w atmosferze intymności, wspólnoty domowej i zaufania. Biskupi ostrzegają rodziców i młodzież, że „prowadzona nachalnie propaganda organizatorów przemysłu rozrywkowego i nieodpowiedzialne prowokowanie młodzieży do życia rozwiązłego stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia moralnego przyszłych pokoleń”³⁰.

Narastającym w ostatnich latach problemem w Polsce, jest wzrastająca przestępczość i przemoc wśród nieletnich i młodzieży. Dostrzegają ten bolesny problem biskupi polscy, którzy podkreślają w oficjalnym nauczaniu, że marsze przeciwko przemocy są niemym krzykiem bezradnych i nie rozwiązują problemu³¹.

Problem przemocy i przestępczości młodzieży może natomiast rozwiązać zjednoczony wysiłek wychowawczy rodziców, katechetów, nauczycieli i pedagogów szkolnych, wspierany ponadto

bezrobocia (30. 10. 2001). W: *Kościół wobec współczesnych problemów życia gospodarczego. Społeczne dokumenty episkopatów*. Red. S. FEL, J. KUPNY. Lublin 2002 s. 331-349; D. ZIMOŃ. *Kościół katolicki na Śląsku wobec bezrobocia* (19. 03. 2001). „Roczniki Naukowe Caritas” 6:2002 s. 27-53.

15 JAN PAWEŁ II. *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na lot-*

przez publiczne i prywatne media. Zaangażowanie wszystkich wymienionych podmiotów w kształtowanie umysłów i sumień młodych ludzi na fundamencie uniwersalnych, a zarazem chrześcijańskich wartości może dopiero przynieść oczekiwany w społeczeństwie skutek. Biskupi doceniają znaczny wysiłek wielu rodziców, wychowawców, nauczycieli i katechetów, którzy dobrze zdają życiowy egzamin z miłości do młodego pokolenia i z wielką ofiarnością poświęcają się wychowaniu dzieci i młodzieży w duchu wartości chrześcijańskich³².

Obok wielkiego wysiłku wychowawczego Kościół w Polsce wzywa wiernych, by nieśli pomoc charytatywną potrzebującej młodzieży. Jest to aktualnie jedna z ważniejszych form obecności Kościoła wśród młodzieży, która staje w obliczu trudnych wyborów życiowych³³. Pomoc charytatywna Kościoła ludziom młodym może mieć charakter prewencyjny lub progresywny. Charakter prewencyjny mają te formy działania, które stawiają sobie za cel ustrzeżenie ludzi młodych przed niebezpieczeństwami i pokusami, jakie niesie współczesna cywilizacja konsumpcyjna. Należą do nich inicjatywy gwarantujące godziwe spędzanie wolnego czasu, np. imprezy kulturalno-rozrywkowe, zawody sportowe, wycieczki turystyczne, obozy itp.

Progresywny charakter mają formy działania wspierające rodzinę i szkołę w kształceniu, i wychowaniu młodych ludzi. Należą do nich wszelkie kursy kształceniowe i obozy szkoleniowe dla wolontariuszy, rekolekcje i spotkania formacyjne, praktyki pedagogiczne na koloniach charytatywnych oraz w świetlicach środowiskowych dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. Ponieważ wykształcenie decyduje dzisiaj w znacznym stopniu o powodzeniu młodego człowieka w dorosłym życiu, Kościół stara się pomagać zwłaszcza młodzieży z rodzin ubogich i patologicznych w zdobyciu wykształcenia. Służą temu szkoły różnego typu i

nisku w Mastowie (03. 06. 1991). W: JAN PAWEŁ II. Pielgrzymki do Ojczyzny 1979-1983-1987-1991-1995-1997. Przemówienia i homilie. Kraków 1997 s. 616. Zob. J. KOCHAŃSKI. Duszpasterstwo

stopnia prowadzone przez instytucje kościelne oraz stypendia i inne formy pomocy finansowej dla osób najuboższych.

Według Jana Pawła II nikt nie jest pozbawiony rodziny na tym świecie, ponieważ „Kościół jest domem i rodziną dla wszystkich, a szczególnie dla utrudzonych i obciążonych” (FC 85). Wynika z tego wielkie zobowiązanie dla Kościoła, aby był stróżem i ostoją dla rodzin oraz ludzi pozbawionych szczęścia rodzinnego. Los rodzin w Polsce Jan Paweł II powierzył szczególnej trosce biskupów w czasie wizyty *ad limina Apostolorum* w 1998 r.³⁴ Również w orędziu skierowanym do biskupów polskich na zakończenie pielgrzymki do Ojczyzny w 1999 r. Jan Paweł II podkreślił znaczenie rodziny dla przyszłości narodu i Kościoła w Polsce³⁵. Wydaje się, iż te apele nic nie straciły na aktualności i wciąż wzywają Kościół w Polsce do czujności duszpasterskiej oraz wrażliwości charytatywnej wobec potrzeb egzystencjalnych i duchowych rodzin.

DIE KARITATIVE TÄTIGKEIT IN FAMILIEN,
BEGRÜNDET IN DER LEHRE DER KIRCHE

Z u s a m m e n f a s s u n g

trzeźwości. W: *Teologia pastoralna*. Red. R. KAMIŃSKI. T. 2. Lublin 2002 s. 378-392; M. FIAŁKOWSKI. *Duszpasterstwo narkomanów*. W: *Teologia pastoralna*. Red. R. KAMIŃSKI. T. 2. Lublin 2002 s. 392-401.

16 II POLSKI SYNOD PLENARNY. *Powołanie*. Nr 45 s. 43.

17 II POLSKI SYNOD PLENARNY. *Posługa*. Nr 21 s. 222.

18 KONGREGACJA DO SPRAW DUCHOWIEŃSTWA. *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*. Nr 67. Watykan 1994 s. 71.

Die Familie erscheint als fundamentaler Wert und natürliches Recht für jeden Mensch. Die christliche Familie hat ihre Quelle in der Ehe, die Christus zum Sakrament erhoben hat. Seit dem Altertum sind die Christen überzeugt, dass die Familie nicht nur für die Gesellschaft, sondern auch für die Kirche, die erste und wichtigste Gemeinschaft ist (*ecclesia domestica*). Dass die christliche Familie einen so hohen Rang und eine große Bedeutung in den Gottes Plänen hat, scheint für die kirchliche Gemeinde als Herausforderung. Die Kirche ist verpflichtet sich um die geistige Dimension der Familie zu kümmern, grundsätzlich soll sie aber den Menschen helfen, ihr diesseitiges Leben in der Gesellschaft zu bewältigen. Darum entwickelt seit Jahrhunderten die Kirche die karitative Tätigkeit im Familienkreis. Der Artikel zeigt, wie auf der Basis der amtlichen Lehre der heutigen Kirche, die christliche Gemeinden die arme, schwache oder zerrissene Familie unterstützen können. Ausserdem zeigt er, auf welche Weise man besonders den Kindern und Jugendlichen von diesen Familie helfen kann.